

Речниково и граматично значение на думата

Проверете какво научихте

1. Къде са написани само съществителни имена от м.р. ед.ч.?

- ☐ вяра, воден, водомер
- ☐ вятърът, моряк, нападател
- ☐ минавам, мило, Милен
- ☐ стихотворение, стих, страница

2. Кое твърдение е вярно и кое е грешно?

Речниковото значение на думата се описва в тълковните речници.

- ☐ Вярно
- ☐ Грешно

Речниковото значение се нарича още граматично значение на думата.

- ☐ Вярно
- ☐ Грешно

Многозначни са думите, които имат повече от едно значение.

- ☐ Вярно
- ☐ Грешно

Контекстът определя с какво значение е използвана думата.

- ☐ Вярно
- ☐ Грешно

3. В кое изречение прилагателното име е в пряко значение?

- ☐ Харесвам повече светлите цветове.
- ☐ Всички се надяват на светло бъдеще.
- ☐ Светлите умове променят света.
- ☐ 24-ти май е най-светлият празник за българите.

4. В кое изречение глаголът е в преносно значение?

- ☐ Слънцето изгря иззад облаците.
- ☐ На лицето на майката изгря усмивка.
- ☐ Тази вечер луната няма да изгрее.
- ☐ Вечерницата изгря първа на небето.

5. С коя дума или израз може да се замени подчертаната дума, без да се промени смисълът на изречението?

Шкафът беше пълен с провизии.

- ☐ стари дрехи
- ☐ забравени инструменти
- ☐ хранителни продукти
- ☐ скъсани книги

6. В кое изречение глаголът *изгря* е употребен в прякото си значение?

- ☐ На литературния небосклон изгря нов талантлив поет.
- ☐ Усмивка изгря на лицето на майка му.
- ☐ В състезанията по бокс на олимпийските игри изгря нова звезда.
- ☐ Луната изгря и освети пътя им.

7. В кои свои значения са употребени в изречението подчертаните думи?

Морето прегърна децата с вълните си и ги целуна нежно.

- ☐ пряко, преносно, пряко
- ☐ преносно, преносно, пряко
- ☐ пряко, преносно, преносно
- ☐ пряко, пряко, преносно

8. Коя е основната форма на глагола „сънувате“?

- ☐ сънуват
- ☐ сънува
- ☐ сънуваш
- ☐ сънувам

9. Коя от изброените думи е съществително име от ж. р., мн. ч., членувана форма?

☐ тревичка	☐ планините
☐ езерата	☐ Реката

10. Кои от думите са еднозначни?

- ☐ хартия

- ☐ нощувам
- ☐ глава
- ☐ слънчоглед

11. Срещу всяка от думите поставете съответното ѝ речниково значение.

притежавам

модерен

магически

купувам

получавам нещо срещу заплащане

съвременен, актуален

вълшебен

владеея, имам нещо

12. Попълнете липсващата дума.

Думите, които имат повече от едно речниково значение, се наричат думи.

13. Попълнете липсващата дума.

От това каква част на речта е дадена дума и какви са нейните граматични признаци, се определя нейното значение.

14. Попълни липсващата дума.

Думите, с които дадена дума се свързва в изречение и в текст, се наричат на думата.

15. В кои речници се описва речниковото значение на думите?

- ☐ в тълковните речници
- ☐ в правописните речници
- ☐ в правоговорните речници

16.

 Прочетете текста и изпълнете задачите към него.

Един ден Имо тръгна да налови малко риба, но нямаше море. Нямаше нищо освен Имо. Тъй че той си плъ на ръцете и направи море – кълбо от вода. След това направи и малко риби, но те бяха глупави и мързеливи. Затова той взе душите на няколко делфина, които поне умееха да говорят, и ги омеси с глина в шепите си. Така промени формата им и те станаха хора. Бяха умни, но не можеха да плуват по цял ден, затова Имо гребна още малко глина, оваля я в шепи и я опече на огъня в рибарския си лагер. Така направи сушата.

Скоро хората запълниха цялата суша и изгладнях, така че Имо взе малко от ношата, оваля я в ръце и направи Локаха, бога на смъртта.

Имо обаче не остана доволен и промърмори:

– Държа се като дете, което си играе с пясък. Този свят е грешен. Нямах план. Всичко е сбъркано. Ще го овалям в шепи и ще направя по-добър.

Но Локаха възрази:

– Глината е опечена. Хората трябва да умрат.

Имо се ядоса:

– Кой си ти да ме съдиш?

А Локаха отвърна:

– Аз съм част от теб, както всичко останало. Затова ти казвам: остави на мен смъртния свят, пък ти иди да си направиш по-добър. Аз ще властвам тук справедливо... А открия ли някого, който е полагал усилия, обогатил е този посредствен свят чрез своето битие, станал е повече от глината, от която е направен, ще му отворя врата към твоя съвършен свят и повече няма да е пленен, защото ще е част от звездите.

Имо реши, че идеята си я бива, защото беше негово собствено творение, и отиде да си направи нов свят в небето. Но преди да стори това и за да не оставя всичко в ръцете на Локаха, той дъхна в шепи и направи другите богове, така че хората да умират, когато им гойде времето.

Ето защо сме родени във вода и не убиваме делфини, и все гледаме към звездите.

Тери Пратчет, из „Нация“

А. Препишете съществителните имена от първия абзац (без повтарящите се) и определете техните граматични признаци. (Думите са общо 14)

--

Б. Препишете глаголните форми от първия абзац (без повтарящите се). (Думите са общо 16)

--

Кой е общият граматичен признак на изброените глаголни форми от първия абзац?

--

По кои два граматични признака се различават?

--

Б. Думата *звезда* е многозначна. Определете значението ѝ във всяко от изреченията:

*Слънцето е **звезда** в Слънчевата система.*

--

*На върха на елхата поставиха **звезда**.*

--

*Тя е родена под щастлива **звезда**.*

--

*Талантът ѝ е гаранция, че тя ще стане **звезда** на сцената.*

--

В. Преразкажете текста от свое име (вие влизате в ролята на Имо) като започнете така:

Един ден тръгнах да наловя малко риба, но нямаше море.

--